

Česká republika
NÁLEZ
Ústavního soudu
Jménem republiky

Ústavní soud rozhodl mimo ústní jednání bez přítomnosti účastníků v senátu složeném z předsedy Jiřího Zemánka a soudců Vojtěcha Šimíčka (soudce zpravodaj) a Radovana Suchánka ve věci ústavní stížnosti stěžovatelky **S. S.**, zastoupené Mgr. Bc. Tomášem Gazdou, advokátem se sídlem Sedmdesátá 7055, Zlín, proti usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 9. 9. 2020, č. j. 5 To 188/2020-122, za účasti **Krajského soudu v Brně**, jako účastníka řízení,

t a k t o :

- I. Usnesením Krajského soudu v Brně ze dne 9. 9. 2020, č. j. 5 To 188/2020-122, bylo porušeno právo stěžovatelky na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod a čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod.**
- II. Toto usnesení se ruší.**

O d ů v o d n ě n í :

I. Rekapitulace ústavní stížnosti a průběh předchozího řízení

1. Ústavní stížností podanou podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy České republiky (dále jen „Ústava“) a ustanovení § 72 a násl. zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o Ústavním soudu“), se stěžovatelka domáhá zrušení výše uvedeného usnesení Krajského soudu v Brně (dále jen „krajský soud“), neboť má za to, že jím bylo porušeno její právo na spravedlivý proces podle čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“), právo na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“) a právo na odvolání v trestních věcech podle čl. 2 odst. 1 Protokolu č. 7 k Úmluvě. Ústavní stížnost stěžovatelka spojila rovněž s návrhem na odklad vykonatelnosti napadeného usnesení podle § 79 odst. 2 zákona o Ústavním soudu.
2. Z ústavní stížnosti a z vyžádaného spisu Okresního soudu v Uherském Hradišti (dále jen „okresní soud“) sp. zn. 13 T 80/2016 se podává, že usnesením ze dne 22. 6. 2020, č. j. 13 T 81/2016-110, okresní soud rozhodl tak, že podle § 91 odst. 1 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, stěžovatelka jako odsouzená vykoná zbytek trestu zákazu činnosti spočívajícího v zákazu řízení všech motorových vozidel na dobu tří let, který jí byl uložen za spáchání přečinu ohrožení pod vlivem návykové látky trestním příkazem okresního soudu ze dne 13. 5. 2016, č. j. 13 T 81/2016-25 a od jehož výkonu bylo podmíněně upuštěno usnesením ze dne 9. 7. 2018, č. j. 13 T 81/2016-76. Stěžovatelka totiž podle okresního soudu ve zkušební době podmíněného upuštění nevedla řádný život, neboť byla opakovaně projednávána pro přestupek v dopravě.
3. Proti tomuto usnesení podala stěžovatelka dne 4. 7. 2020 stížnost, kterou ovšem krajský soud ústavní stížností nyní napadeným usnesením zamítl pro opožděnost. Konstatoval totiž,

že podle protokolu o veřejném zasedání ze dne 22. 6. 2020 stěžovatelka po vyhlášení shora citovaného usnesení okresního soudu uvedla, že si ponechává lhůtu na rozmyšlenou k podání stížnosti podle § 141 a násl. zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „trestní řád“ nebo „tr. ř.“). Z toho podle krajského soudu vyplývá, že stěžovatelce bylo stížností napadené usnesení oznámeno právě při veřejném zasedání dne 22. 6. 2020 a poslední den lhůty k podání stížnosti jí marně uplynul dne 25. 6. 2020, když stěžovatelka stížnost podala až v červenci roku 2020, tedy opožděně.

4. Stěžovatelka v ústavní stížnosti uvádí, že podle jejího názoru jí lhůta k podání stížnosti proti usnesení okresního soudu počala běžet až okamžikem doručení písemného vyhotovení předmětného rozhodnutí, nikoliv již jeho samotným vyhlášením při veřejném zasedání. Výklad, podle kterého lhůta počala běžet již samotným vyhlášením, by totiž podle stěžovatelky vedl k nesmyslnému závěru, podle něhož měla proti rozhodnutí soudu brojit, aniž by ve skutečnosti znala jeho konkrétní odůvodnění, na kterém se toto rozhodnutí zakládalo. Otázkou okamžiku oznámení v obdobných případech se přitom Ústavní soud podle stěžovatelky zabýval opakovaně, např. v nálezu sp. zn. IV. ÚS 426/09 ze dne 9. 6. 2009 (N 134/53 SbNU 681; všechna rozhodnutí Ústavního soudu jsou dostupná pod <http://nalus.usoud.cz>), kde konstatoval, že okamžik oznámení usnesení ve smyslu § 137 odst. 1 tr. ř. nutno vyložit pro vazební rozhodování tak, že stěžovateli mělo být příslušné usnesení soudu včetně odůvodnění prokazatelně oznámeno takovým způsobem, aby z obsahu oznámení byly seznatelné všechny důvody, o něž se opírá výrok takového rozhodnutí. Stěžovatelka se přitom domnívá, že právě uvedený závěr Ústavního soudu je pro její věc aplikovatelný, byť v jejím případě soud nerozhodoval o otázkách spojených s omezením svobody institutem vazby. Ani v případě stěžovatelky tedy podle jejího názoru nebylo možné shora citované usnesení okresního soudu o tom, že vykoná zbytek trestu zákazu činnosti, považovat ve smyslu § 143 odst. 1 tr. ř. ve spojení s § 137 odst. 1 tr. ř. za oznámené již vyhlášením při veřejném zasedání, byť za její osobní přítomnosti. Samotným vyhlášením rozhodnutí totiž stěžovatelce nebylo umožněno skutkově a právně argumentovat a zpochybnit tak rozhodnutí okresního soudu. Proto je nutno vycházet z toho, že rozhodnutí okresního soudu bylo stěžovatelce řádně oznámeno až doručením opisu předmětného usnesení, tzn. dne 1. 7. 2020. Teprve tímto okamžikem stěžovatelka mohla reálně zpochybnit rozhodnutí okresního soudu, což také učinila.

II. Vyjádření účastníka řízení

5. Ústavní soud požádal o vyjádření krajský soud jako účastníka řízení. Krajský soud však ve svém vyjádření k ústavní stížnosti jen odkázal na odůvodnění ústavní stížností napadeného usnesení.

6. Ústavní soud zaslal ústavní stížnost k vyjádření také Krajskému státnímu zastupitelství v Brně s tím, že nevyjádří-li se ve stanovené lhůtě, bude mít Ústavní soud za to, že se vzdalo postavení vedlejšího účastníka - což se také stalo.

7. Ústavní soud požádal o vyjádření rovněž okresní soud (§ 48 odst. 2 zákona o Ústavním soudu), který k ústavní stížnosti uvedl, že krajský soud určil počátek běhu lhůty k podání stížnosti podle § 141 a násl. tr. ř. správně, neboť v daném případě se nejednalo o usnesení, jímž by bylo rozhodováno o osobní svobodě (zejména o vazbě, o podmíněném propuštění z výkonu trestu odnětí svobody atp.) nebo o merituu věci (např. o zamítnutí návrhu na povolení obnovy řízení), a proto lhůta k podání stížnosti počala běžet již dnem oznámení usnesení stěžovatelce při veřejném zasedání, tedy dnem 22. 6. 2020 (v této souvislosti okresní soud odkázal na nálezy Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 2511/19 ze dne 2. 6. 2020), kdy byla stěžovatelka poučena o možnosti podat ve lhůtě 3 dnů stížnost. Současně jí prý bylo dáno stručné ústní odůvodnění

rozhodnutí, které však v protokolu není zachyceno. Z těchto důvodů je ústavní stížnost stěžovatelky nedůvodná, neboť nedošlo k porušení jejích základních práv a svobod.

III. Posouzení důvodnosti ústavní stížnosti

8. Ústavní soud ve své judikatuře opakovaně zdůrazňuje, že není součástí soudní soustavy a nepřísluší mu proto ani právo vykonávat běžný dohled nad rozhodovací činností obecných soudů [srov. např. nález sp. zn. III. ÚS 23/93 ze dne 1. 2. 1994 (N 5/1 SbNU 41)]. Do rozhodovací činnosti obecných soudů je oprávněn zasáhnout pouze tehdy, došlo-li jejich pravomocným rozhodnutím v řízení, jehož byl stěžovatel účastníkem, k porušení jeho základních práv či svobod chráněných ústavním pořádkem. Skutečnost, že se obecný soud opřel o právní názor (resp. o výklad zákona, případně jiného právního předpisu), se kterým se stěžovatel neztotožňuje, nezakládá sama o sobě relevantní důvod k podání ústavní stížnosti [viz nález sp. zn. IV. ÚS 188/94 ze dne 26. 6. 1995 (N 39/3 SbNU 281)]. Ústavní soud však na druhé straně konstatuje, že výklad a následná aplikace právních předpisů obecnými soudy mohou být v některých případech natolik excesivní, že vybočí z mezí hlavy páté Listiny, jakož i z principů ovládajících právní stát, a zasáhnou tak do některého ústavně zaručeného základního práva. To je právě případ stěžovatelky.

9. Jak je naznačeno již shora, Ústavní soud se ústavně konformním výkladem oznámení ve smyslu § 137 odst. 1 tr. ř. a tím i počátkem běhu lhůty k podání stížnosti podle § 141 a násl. tr. ř. zabýval opakovaně. Např. v nálezu sp. zn. IV. ÚS 3003/19 ze dne 10. 12. 2019 uvedl, že nezbytným předpokladem a účelem práva na spravedlivý proces, a tedy i práva podat opravný prostředek (zde stížnost), je reálná možnost seznámit se s rozhodovacími důvody obsaženými v rozhodnutí, jež je podrobena stížnostní kritice. Pouze za těchto podmínek se totiž stěžovateli dostává i kvalifikované možnosti skutkově a právně argumentovat, a tedy v případě nesouhlasu zpochybňovat argumenty obsažené v odůvodnění, na nichž výrok jím napadeného rozhodnutí spočívá. Stěžovateli má být proto příslušné usnesení včetně jeho odůvodnění prokazatelně oznámeno takovým způsobem, aby z obsahu oznámení byly seznatelné všechny důvody, o něž se opírá výrok rozhodnutí.

10. Podstatou nálezu Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 2511/19 (a v něm dále uvedené další judikatury), na který výslovně odkazuje okresní soud ve vyjádření k ústavní stížnosti, je totiž zachování práva na přístup k soudu druhého stupně a možnosti polemizovat se závěry soudu prvního stupně v řádném opravném řízení o stížnosti, tzn. vymezit se proti důvodům rozhodnutí soudu prvního stupně. Jakkoliv proto ustanovení § 137 odst. 1 věta druhá tr. ř. umožňuje učinit oznámení usnesení buď vyhlášením v přítomnosti toho, jemuž je třeba usnesení oznámit, anebo doručením opisu usnesení, není možno akceptovat takový postup soudu, který dotčené osobě sdělí pouze výrok usnesení bez jakéhokoli relevantního odůvodnění.

11. Právě k tomu ovšem došlo v nyní posuzované věci. Z protokolu o veřejném zasedání ze dne 22. 6. 2020 se totiž podává, že stěžovatelce byl oznámen pouze výrok usnesení okresního soudu a z jejího následného vyjádření je dále patrné, že byla informována o možnosti podat stížnost („*Ponechávám si lhůtu na rozmyšlenou.*“). Vlastní důvody, pro které okresní soud takto rozhodl, byly však stěžovatelce sděleny teprve v písemném vyhotovení usnesení, proti kterému poté podala v zachované lhůtě tři dnů stížnost, o čemž byla ostatně řádně poučena.

12. Z vyjádření okresního soudu k ústavní stížnosti sice plyne, že stěžovatelce bylo dáno stručné ústní odůvodnění usnesení, nicméně o tom není dán žádný doklad, když i okresní soud uznává, že toto odůvodnění není zachyceno v protokolu. Jak k tomu uvádí komentář k trestnímu řádu (autor J. Herczeg, cit. podle ASPI), ustanovení § 137 odst. 1 „*upravuje okruh osob, jimž se usnesení oznamuje, jakož i podmínky, za nichž se usnesení oznamuje. Usnesení*

musí být oznámeno takovým způsobem, aby z obsahu oznámení byly seznatelné všechny důvody, o něž se opírá výrok rozhodnutí. Tato úplnost a prokazatelnost oznámení má význam nejen pro realizaci práva obviněného na obhajobu, nýbrž též pro reálnou kontrolu zákonitosti řízení ze strany druhoinstančního orgánu. Těmto požadavkům lze alternativně vyhovět několika způsoby, uvedenými v tomto ustanovení: 1) ústním vyhlášením usnesení v přítomnosti dotčené osoby, jehož znění bude zapsáno v protokolu o úkonu (§ 55); 2) ústním vyhlášením usnesení v přítomnosti dotčené osoby, jehož znění bude zachyceno zvukovým záznamem (§ 55a); 3) doručením opisu usnesení (nepřítomné osobě). Výjimkou je usnesení, kterým bylo rozhodnuto o opravném prostředku a které je nutno doručovat vždy (§ 137 odst. 4).“

13. Ústavnímu soudu proto nezbylo, než výše uvedené usnesení krajského soudu zrušit podle ustanovení § 82 odst. 3 písm. a) zákona o Ústavním soudu, neboť je rozporné s právem na soudní ochranu podle čl. 6 odst. 1 Úmluvy a čl. 36 odst. 1 Listiny. Z údajů obsažených ve vyžádaném spisu totiž nebylo postaveno najisto, že stěžovatelka byla skutečně seznámena s důvody rozhodnutí okresního soudu tak, aby mohla ihned po jeho ústním vyhlášení podat kvalifikovaný opravný prostředek.

14. Žádá-li stěžovatelka ústavní stížností napadené rozhodnutí zrušit též pro rozpor s čl. 2 odst. 1 Protokolu č. 7 Úmluvy, pak toto ustanovení se týká pouze rozhodnutí, jimiž byla vyslovena vina nebo uložen trest [srov. k tomu Kmec, J. a kol. *Evropská úmluva o lidských právech: komentář*. 1. vyd. Praha, C.H. Beck, 2012, s. 1397]. Tato okolnost však ve věci stěžovatelky není splněna a proto této námitce zdejší soud nepřisvědčil.

15. O odložení vykonatelnosti napadeného usnesení Ústavní soud samostatně nerozhodoval, neboť o ústavní stížnosti samotné rozhodl bezodkladně, tzn. v horizontu několika týdnů.

P o u č e n í : Proti rozhodnutí Ústavního soudu se nelze odvolat (§ 54 odst. 2 zákona o Ústavním soudu).

V Brně dne 8. prosince 2020

Jiří Zemánek
předseda senátu